

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

أ.م. أميد سعد الله حسن

جامعة گرميان التقنية

قسم البيطري / معهد تقني كلار

Omed.sadullah@gpu.edu.iq

07719688522

الكلمات المفتاحية: الانحراف الدلالي، الشعر، اللغة، الكلمة

كيفية اقتباس البحث

حسن , أميد سعد الله , بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف), مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، حزيران ٢٠٢٦، المجلد: ١٦، العدد: ٦ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

مسجلة في
ROAD

مفهرسة في
IASJ

“Some Semantic Deviations in the Poetry of (Mina Jaf)
 . Omid Saadallah Rozhbayani
Department of Veterinary / Kalar Technical Institute
Garmian Polytechnic University”
Omed.sadullah@gpu.edu.iq
07719688522

Keywords : semantic deviation, poetry, language, word

How To Cite This Article

Rozhbayani , Omid Saadallah , “Some Semantic Deviations in the Poetry of (Mina Jaf) ,Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, june 2026, Volume:16, Issue 6.

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract:

Semantic deviation is a type of feature of the structure of poetic language. Therefore, every poet adopts a particular style in using it, and no poem can be found without some forms of deviation. However, the condition is that the deviation must be artistic, so that it leads the reader perceive new and fresh meanings.

In the collection of Mina Jaf's poems, semantic deviations can clearly be observed. Each instance appears in different forms, including deviation in terms of manner, function, and appropriateness. The use of such deviations in any poet's work often creates certain ambiguities. Therefore, in this study, it is aimed to clarify those ambiguous points in order to understand the poet's intention behind employing such deviations.

This is because the poetic function of language differs from that of ordinary language. Thus, the words of poetic language are not necessarily used in their standard dictionary meanings, and it is not essential for them

to conform strictly to grammatical rules. In contrast, in ordinary language, words must be arranged according to grammatical rules.

For this reason, deviation is used as a tool for producing poetic expressions. Poetic language is a form of deviated and transgressive language in relation to ordinary language, possessing its own specific rules. This ultimately serves the purpose that the writer and poet strive to achieve.

To add another function to grammar, such as pleasure and beauty, in ordinary language, artistic values do not have such a strong presence, likewise, in poetic language, writing in an ordinary way does not affect the reader, and the poet cannot achieve their intended purpose. Therefore, the poet creates a more elevated and more expressive language.

For example, in the use of meter and rhyme, the poet—aiming to build a strong musicality in the poem—searches for harmonious and rhyming words without binding themselves strictly to grammatical rules. If they adhere too closely to grammatical rules, obstacles may be found in their way. Thus, the poet seeks other linguistic elements that suit the nature of their work—elements that provide both musicality on one side and meaning and content on the other—so that they attract the reader's feelings and engage them with the text.

ملخص

الانزياح الدلالي يُعدّ أحد سمات البنية اللغوية الشعرية، لذلك يلجأ كل شاعر إلى أسلوب خاص في استخدامه. لا تجد شعراً تخلو من الانحراف، لكن الشرط أن يكون هذا الانزياح فنياً، بحيث يُمكن القارئ من اكتشاف معانٍ جديدة ومبتكرة. وفي مجمل أشعار (مينة جاف) يظهر الانزياح الدلالي بوضوح، حيث يتجلى بعدة أشكال مختلفة، منها ما يتعلق بالكيفية، والوظيفة، والملاءمة.

إن استخدام هذا النوع من الانزياحات في شعر أي شاعر يخلق بعض الجوانب الغامضة، ولذلك نسعى في هذه الدراسة إلى توضيح تلك الجوانب، لمعرفة الهدف الذي دفع الشاعر إلى استخدام هذه الانزياحات. إذ إن وظيفة اللغة في الشعر تختلف عن اللغة العادية؛ فالكلمات في اللغة الشعرية لا تُستخدم فقط بمعانيها المعجمية، ولا يشترط فيها الالتزام الصارم بالقواعد النحوية، بينما في اللغة العادية ينبغي ترتيب الكلمات وفق القواعد النحوية.

لذلك يُعدّ الانزياح أداة لإنتاج الشعرية، لأن لغة الشعر لغة منحرفة ومتمردة على اللغة العادية، ولها قواعدها الخاصة. وهذا يعود إلى سعي الكاتب والشاعر إلى إضافة وظائف أخرى للغة، مثل الإمتاع والجمال، لأن القيم الفنية لا تحظى بنفس الحضور في اللغة العادية. وبالمثل، فإن الكتابة باللغة العادية داخل الشعر لا تؤثر في القارئ، ولا يستطيع الشاعر من خلالها تحقيق غايته، لذا يلجأ إلى خلق لغة أرقى وأكثر إثارة.

فعلى سبيل المثال، في استخدام الوزن والقافية، يسعى الشاعر إلى بناء موسيقى متماسكة لقصيدته، فيبحث عن الكلمات المتجانسة والمتقافية دون أن يقيّد نفسه بالقواعد النحوية، لأن الالتزام الصارم بها قد يشكل عائقاً أمامه. لذلك يبحث عن العناصر اللغوية التي تنسجم مع

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

طبيعة عمله، بحيث تحقق من جهة موسيقى، ومن جهة أخرى معنى ومضموناً، يجذب إحساس القارئ ويؤثر فيه.

ههندی لادانی واتای له شیعری (مینه جاف) دا

م.ی. ئومید سعدالله رۆژبه یانی

به شی فیترنه ری / په یمانگای ته کنیکی که لار

زانکۆی پۆلیته کنیکی گهرمیان

Omed.sadullah@gpu.edu.iq

07719688522

پوخته ی توێژینه وه

لادانی واتای جوړیکه له سیماکانی بونیاتی زمانی شیعری، بویه ههر شاعیریک رووده کاته شیوازیکی تایبته له به کارهینانییدا، هیچ شاعیریک نادوژیته وه که لادانی تیدا نه بیت، به لام مهرجه لادانه که هونه ری بیت، که له ریگه یه وه خوینهر مانای نو و تازه ی تیدا به دی بکات، له کوی شیعره کانی مینه جاف لادانی واتای تیدا به دی ده کریت، که ههریه که یان به چهند شیوازیکی جیاواز له وانهش لادانی واتای له روی (چوئیتی) و (نهرک) و (گونجانه) وه نه جامدراوه، چونکه به کارهینانی ته و جوړه لادانانه له شیعری ههر شاعیریک ههندی خالی ته مومژاوی به دوا ی خویدا دروستده کات، له بهرته وه له م توێژینه وه یه دا ده مانه وی ته و خاله ته مومژاویانه روونبکه یه وه، بو ته وه ی بزاین شاعیر به چ مه به ستیک ته و جوړه لادانه ی ته نه جامدراوه، چونکه ئهرکی زمان له شیعردا جیاوازه له زمانی ئاسایی، بویه وشه کانی زمانی شیعری به واتای فرههنگی خوین به کاردین، گرنه نیه به یی ده ستور و یاسا ریزمانیه کان بیت، به لام له زمانی ئاساییدا مهرجه وشه کان به یی یاسای ریزمانی ریکبخریت، بویه لادان وه که رهسته یه که بو به ره مهینانی شیعریه ته به کارده هینریت، چونکه زمانی شاعر زمانیکی لادراوه و سه ریچیکاره له زمانی ئاسایی، یاسای ریزمانی تایبته به خو ی هه یه، ته مهش بو ته و مه به سته ده گه ریته وه، که نوسه ر و شاعیر هه وی بو ده دن، بو ته وه ی ئهرکیکیتری ریزمانی وه که چیر و جوانی بو زیاد بکه ن، چونکه له زمانی ئاساییدا به ها هونه رییه کان بوونیکی ته وتویان نییه، به هه مان شیوه له زمانی شاعریدا نووسین به زمانی ئاسایی کار له خوینهر ناکات و شاعیر ناتوانیت ته و مه به سته ی خو ی بیکییت، له بهرته وه شاعیر زمانیکی به رزرترو وروژیتتر داده هینیت، بو نمونه به کارهینانی کیش و سه روا، شاعیر له پیناو بنیاتنانی موسیقایه کی پته و بو شیعره که ی به دوا ی وشه ی هاوکیش و هاوسه روا ده گه ری ب ته وه ی خو ی به و یاسا ریزمانیه وه به سته وه، چونکه ته گه ر ئاو ر له یاسای ریزمانی بداته وه ده بیته له مپه ر له به رده می، له بهر ته وه به دوا ی ته و که ره سته زمانیه دا ده گه ریته، که له گه ل سروشتی کاره که ی بگونجیت، که له لایه ک موسیقا و له لایه که ی تریش مانا و ناوه رۆکیک بدات به ده سته وه، که هه سته ی خوینهر به لای نویسنه که ی راکیشیت و کاری تیبکات.

وشه سهره كيه كان: (لادانی واتی، شیعر، زمان، وشه).

پیشه کی

۱- ناویشانی توژیینه وه : هندی لادانی واتی له شیعی (مینه جاف) دا لادنی واتی له شیعر دا یه کیکه له چه مکه گرنگه کانی زمانناسی که به زمانه کانی وهک ئینگیزی (semantic deviation)، به عهره بی (الانحراف الدلالي)، به زمانی فارسی (انحراف معنایی) پی دهوتریت. لادانی واتی له شیعر دا واته دوورکه و تنه وه له به کارهینانی شیوه یاسای و ریزمانه که ی زمان، که شاعیر به مه به ست به کاریده هینیت له بهر چه ند هۆکارنیک: یه کهم بۆ ئه وه ی سهرنجی خوینهر رابکیشیت یان واتی به کی تازه و تایبه ت دروستبکات له شیعره که ی، دووهم لایه نی هونه ری شیعره که ی جوانتریکات یاخود ههستیکی تایبه ت بدات به خوینهر، یان بۆ ئه وه ی شیعره که ی زیاتر کاریگهری دروستبکات له سهر خوینهر. کاتی شیعی مینه جاف ده خوینیه وه زۆر به جوانی ههست به و هۆکارانه ده کهیت، مینه جاف هاوته مه نی شاعیرانی کلاسیکی نوییه، بۆیه به خوینده وه ی شیعره کانی ههست به کاریگهری شاعیرانی کلاسیکی پیشخوی ده کهین به تایبه ت شاعیرانی وهک پیرمێرد و بیکهس، له م توژیینه وه یه ههولمانداوه به شیوه یه کی زانستی زۆربه ی جۆره کانی لادانی واتی له شیعره کانی مینه جاف دهستنیشان بکهین و کار له سهر ئه وه بکهین که به چه مه به ستیک ئه و جۆره لادانه واتیانه ی ئه نجامداوه.

۲- میتۆدی توژیینه وه

له بهر ئه وه ی ئه م توژیینه وه یه بابته تیک (شیوازاناسی) یه، بۆیه ریزی (شیوازاناسی، وه سفی) مان به کارهیناوه، چونکه یه کیک له مه رجه سهره کیه کانی کاری زانستی ئه وه یه، که نوسهر ئه بی خوی به دووربگریت له میتۆدی دهره وه ی دهق، ئه مهش واده کات مه ودا ی کاره که مان ته واو زانستی بیت.

۳- ئامانجی توژیینه وه

ئامانجی ئه م توژیینه وه یه دهستنیشان کردنی جۆره کانی لادانی واتی به له شیعی (مینه جاف) دا، دهرخستنی هۆکار و ئامانجی ئه و جۆره لادانه واتیانه ی که شاعیر به کاریهیناوه. ههروه ها ئامانجی تایبه تی ئه م توژیینه وه یه ئه وه یه که وهلامی کۆمه لیک پرسیار بداته وه له سهر شیوازه کانی لادان. وهک:

۱- ئایا هه موو لادانیک له دهق ئه ده بی به لادان داده نریت؟

۲- چه شتیک ده بیته هوی جیا کردنه وه ی گفتووگۆی ئاسای و زمانی شیعی؟

۳- نووسهر یاخود شاعیر بۆچی هه ولده دات لادانی زیاتر له دهقه ئه ده بییه که ی ئه نجامبدات؟

۴- به کارهینانی جۆره کانی لادانی واتی له دهقه ئه ده بییه کاندایه چ رۆلێکی گرنگی هه یه؟

۴- هۆکاری هه لپژاردنی ئه م بابته

شیعر به شیوه یه کی گشتی به کارهینانی وشه کانی زمانه به شیوه ی (یاسای ریزمانی یان ناریزمانی) واته شاعیر ئه و وشه فهره نگیانه جارنیکتر له په یکه ری شیعریدا به شیوه یه کی جیاوازه لرووی واتا و جیکه ریزمانیه که ی ویناده کات. مینه جاف زۆر به جوانی یاری به و وشه فهره نگیانه

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

کردوو له شیعره کانیدا وینهی جوانی لیدروستکردوه به شیوهیک لایه نی هونه ری شیعره که ی پیجوانکردوه. ئەم بابەتە وای لیکردم که ئەم تووژینه وهیه ئەنجامبدەم.

٥- که رهسته ی تووژینه وه که

مینه جاف له پاش خۆی یه ک دیوانه شیعرى به جیهیشتوو و چه ند جارێک چاپکراوه ته وه، دیوانه کهش بریتیه له چه ند کۆمه له شیعرێک که زیاتر له سه رلایه نی (ئایى، نیشتمانى، دندارى، هه جوو) نووسیوه، له م تووژینه وهیه دا کارم له سه ر تازه ترين دیوانی چاپکراوی شاعیر کردوو، که له سالی ٢٠٢٥ چاپکراوه، وه ک که رهسته یه کی سه ره کی به کارمه یناوه.

٦- گرفتی تووژینه وه که

وه ک ئاشکرایه ئه رکی نو سه ر له کاتی ئەنجامدانی هه ر تووژینه وهیه ک گه رانه به دوا ی ئەنجامی کى نو ی و ده رخستى لایه نه گرنگه کانی ئەو ده قه، که کارى تووژینه وه که ی له سه ر ئەنجامده ده ی ت، بۆیه گرفتی سه ره کی له م تووژینه وهیه زیاتر له سه ر ده قه شیعریه کانه، چونکه شاعیر به شیوازو فۆرمی کلاسیکی شیعرى هۆنییه وه ته وه، ده ستنیشانکردن و ده رخستى جو ره کانی لادانی واتای له ده قه شیعریه کانیدا کارێکی ئاسن نه بوو، گه رانیکی زۆری پێویستبوو به هۆی که می سه رچاوه ی کوردی نه بوونی فه رهه نگیکی تیرو ته سه ل و ده وه له مه ند بۆ لیکدانه وه و رافه کردنی چه مک و زاراوه کان، بۆیه گرفتیکی سه ره کی بوو بۆ ئەنجامدانی ئەم تووژینه وهیه.

٧- به شه کانی تووژینه وه که

ئەم تووژینه وهیه له پێشه کیه ک و دووبه ش پیکدیت، هه ر به شێک له چه ند ته وه ره یه ک پیکهاتوو، به م شیوه ی خواره وه:

به شی یه که م: که به به شی تیوهری تووژینه وه که ئەژمارده کریت، به ناو نیشانی چه مک و زاراوه ی لادان، پیکهاتوو له دوو ته وه ره.

ته وه ره ی یه که م: باس له زاراوه ی لادان کراوه له رووی وشه سازیی و به کاره ی نانییه وه له زمانه کانیتر وه ک ئینگلیزی، عه ره بی، فارسی، به شیوه یه کی زانستی.

ته وه ره ی دووهم: باس له چه مکى لادان ده کات له رووی به کاره ی نانه وه .

به شی دووهم: باسکردنیکی گشتی له سه ر لادانی واتای و جو ره کانی، هه ندی جو ری لادان له شیعره کانی مینه جافدا، پیکهاتوو له دوو ته وه ره.

ته وه ره ی یه که م: به شیوه یه کی گشتی باس له جو ره کانی لادانی واتای کراوه.

ته وه ره ی دووهم: ده ستنیشانکردن و ده رخستى جو ره کانی لادانی واتای له ده قه شیعریه کانی مینه جاف، روونکردنه وه ی ئەو جو ره لادانانه که شاعیر له ده قه شیعریه کانیدا به کارى هیناوه.

له کۆتاییدا به چه ند خالێک ئەنجامی تووژینه وه که خراوه ته روو، پاشان لیستی ئەو سه رچاوانه مان نو سیوه که سوودمان لیبینیون، له گه ل خستنه رووی بوخته ی تووژینه وه که به هه ردوو زمانی ئینگلیزی و عه ره بی.

به شی یه که م: چه مک و زاراوه ی لادان

ته وه ره ی یه که م: زاراوه ی لادان

لادان له زمانی ئینگلیزی وشه ی (Deviation) و له زمانی ئەلمانی وشه ی (Abweichung) و له زمانی فه ره نسى وشه ی (Ecart) و له زمانی عه ربیدا وشه ی (الانزیاح) و له زمانی فارسی وشه ی

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

(هينجار گريزي) به کار هاتوو. مستهفا، سهرحد حسين (٢٠٢٤): ١٧. به هوى فراوانى و اتا و مه به ستي هونهرى شيعرى له نيو زمانانه كاندا زياتر له زاراوويهك بو لادان به كار هاتوو، بو نمونه له زمانى ئينگليزى جيا له وشه (Deviation) وشه (Divert, Diversion) به كارده هينرئ، له زمانى عهره بى زورترين زاراهى بو به كار هينراوه (له ليكولينه وه كاندا زياتر له شه ست زاراهى جوراوجور بو وشه لادان به كار هينراوه). اسماعيل، سعدون محسن (٢٠١٨): ٢٩. ديارترين و زورترين وشه كه له زمانى عهره بيدا به كار هاتبيت وشه كانى (الانحراف، العدوول، الخروج، الفوارق) به كار هينراون. ويس، احمد محمد (٢٠٠٥): ٥٣. به لام لاى ليكولهرانى نوپى عهره ب وشه (الانزياح) به شيويهكى رهسمى چه سپاوه. مستهفا، سهرحد حسين (٢٠٢٤): ١٨. لادان له شيعردا به واتاى گيان له جهسته ديدات، (واتا گيانكه به ماناى چيژو ئاواز و ئاوته بوونى دهق ديدات لاى وهرگر، كه له ريگه خه يالى دا هينه رانه شاعيره وه دروستده بيت، جهسته ش لادانه واتاييه كانى پيكهاته شى زمانى ده گيه ني كه له لايه شاعيره وه به كارده هينرئ له كاتى هونينه وه شيعره كه). مستهفا، سهرحد حسين (٢٠٢٤): ١٥، زانا و بيرمه نده كان ههر يه كه له روانگه و بيرى خوويه وه ئهم زاراهى ناساندوه، به جورنيك دهيان واتاو به كار هيننانى له خوگر توه، به لام ئه وهى له م توئينه وه يه دا جهختى ليدكه يه وه لادانى ئه ده بيه، ههرچه نده لادانى واتايى له شيعردا زياتر بيت، ئه وه نندش شيعره كه ده بيتته ده قتيكى ئه ده بى و هونهرى زيندو، گرنگى لادان له شيعردا ئه وه يه وا له ليكولهران و رهخنه گران دهكات، زياتر بايه خ به و په يكه ره شيعريه بدن و بابته لى له سهر بنووسن. ئه گهر بيت و بجينه بنجو بنماى زاراهى لادن بومان دهرده كه ويت كه ئهم زاراهيه به زور شيوازي جياواز له لايه نووسه رانه وه به كار هينراوه، لادان بو ئه وه هاتوو زمان له بازنهى واتا فهره نكيه ته سك و ميعاريه سنوورداره كان دهريني، بيباته بازنهى چالاكيه مرويه كان. عه بدوللا، ئيدريس (٢٠١٣): ٣٦.

ئهم خشته ييهى خواره وه ئه و جوره جياوازانه پيشانده دات، كه به كار هينراون بو زاراهى لادان له لاى نووسه ره روزه لاتيه كان، دياره ئهم جوره جياوازانه شى زاراهى لادن په يوه ندى به ئاستى ئه و رهخنه گره وه هه يه، كه به چ مه به ستيك يا خود به چ شيويهكه له وه دهقه شيعريه ده گات. مستهفا، سهرحد حسين (٢٠٢٤): ١٦

ناوى نووسه ر	زاراهى عهره بى	واتا كورد يه كهى
عبدالقادور جورجاني	العدول	پاشگه زبوونه وه
فاري	العدوول	له ري لادان
ابن رشد	التغير	گوران
ابن سينا	التصريف / التغير	هه لگه رانه وه / گوران
ابن جبني، جاحظ، ابى هلال عسكرى	الخروج	دهرچوون
ابن وهب، ابن دريد	اللحن	ئاواز
كمال ابوديپ	الانحراف، الانزياح، الفجوة	لادان، لادان، بوشاي

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

نازك الملاكة، محمد فتاح	الخرق	دهرچوون، لیلادان
عبد السلام المسدي	تجاوز/ المخالفة	زیاده روئی/ سهریچی
د. صلاح فضل	الكسر	شكاندن

به لām زاراهوی لادان له زمانی کوردیدا پێش ئه وهی بۆ مه بهستی هونهری شیعری به کاربهێنریت بۆ زۆر مه بهستی و لایه نیت به کارهاتوو، بۆ نموونه ئه گهر له نزیک مائی خۆت چاوت به هاوڕیکهت یان که سێکی نزیک خۆت بکهوی بتهوی فهرمووی لیبکهی بۆ مأل یان میوانداری بکهی ده لێی (بفهرموون لادهن). هه ژار، عبدالرحمن شرفکندی (١٣٨٤): ٧٥٠، ئه و پرستهیه به واتای ئه وه دیت که داوای لیده کهیت میوانی بن، واتا له جیاتی ئه وهی پێی بلێت (فهرموون با بچین بۆ مأل)، له فهرهنگی خال چهند واتیاه که بۆ زاراوای لادان دیاریکراوه وه که: (واتای که له بهرێکه له ناو دیواردا به جیده هیلریت شیوه کهی له تاق گهره تره که شتی تیدا داده نری، خستنه که نار، که نار که وتن له رپه ودا کاتی ماندوو ده بییت، له ری لادان، ده سته لگرتن له خوویه که). خال، شیخ محمد (٢٠٠٥): ٤٢٢، ئه م زاراویه له بواری رهوانیژی و هونهری شیعریشدا چهن دین زاراوهی جیاوازی بۆ دانراوه، دکتور سافیه له نامه ی دکتوراکهیدا به ناوی (لادان له شیعری هاوچه رخی کوردیدا) نزیکه ی یازده ناوی ئه م زاراوهی تۆمارکردوو وه که (گۆران، ترازان، تیکدان، تیکشان، سه رکیشکردن، دوورکه و تنه وه، زه فکردنه وه، تییه راندن، خستنه که نار وه، له ری لادان، ده سته لگرتن له خوویه که..... هتد)، هه موو ئه وانه ش بۆ زمانی شیعری یان زمانی نااساییه، به لām وشه ی (لادان) له بواری رهوانیژی و به شیوهیه کی ئه کادیمی وه که زاراویه که چه سپاوه، ئه مه ش بۆ بابته ی شیعرییه ت و مه رچی سه ره کی پێوانه ی هونه ر و داهینانی ئه ده بی به کار دیت. مسته فا، سه رحه د حسین (٢٠١٤): ١٧. وه که له پێشه وه باسمانکرد ده بینین به هۆی فراوانی واتا و مه بهستی هونهری و شیعریه ته وه له زمانه کاندای له زاراویه که زیاتر بۆ لادان به کارهاتوو، به لām ئه وهی ئیمه مه به ستمانه له م توێژینه وهیه بۆ زاراوهی لادان ئه وهیه، که بابته ی پیکهاته ی چین و واتای ده قی شیعریه به تایبه ت له شیعری مینه جاف، چونکه ته کنیکی چین و واتای شیعری پێویستی به مه دلولیکی ئه ده بی وه کو لادان ههیه، به لām ئه گهر دیدگی کو ئی ئه و وشه یه وه رگرین بۆ زۆر مه بهستی و شیوازی جوړاوجوړ به کارهێنراوه، بۆیه به شیوهیه کی گشتی گه یشتینه ئه و مه بهستی به گوێزانه وهی وشه بۆ ژینگه یه کی ته رتر و هونه ریتر په یکه ری شیعری دروسته دبیت، چونکه له بنه رته دا خودی شیعری به کارهێنانی وشه فهره هنگیه کانه بۆ پیدانی واتای فهره هنگی نوی، به لām لادانی ئه و وشانه له ئه رکی رێزمانی په یکه رتیکی ئه ده بی جوان دروسته کات.

تهوهره دووهم: چه مکی لادان

وهك دهزانين زمانى شيعرى چهندين تايبهتمه ندى جياوازى له گهل زمانى ئاساي ههيه، چونكه له زوركاتدا زمانى شيعرى ناچيته ژيربارى ياساى ريزمانيه وه، به لكو ههميشه له گوران و ناجيگريدايه و ناتوانرئ سنوورى تايهتي بو دابنرئ، يه كيئك له تايهت مندييه كانى زمانى شيعرى بريتي يه له لادان، چه مكي لادان ميژوويه كي زور كوئي ههيه، به گوهره سهردهم و كومه لگه كان گورانكارى به سهر ئهم زاراويه هاتوو. وشه لادان تايهت نيه به بواريئك، به لكو له زوربه ي زاست و بابته كانى وهك: كومه ئناسى، ئه ده ب، دهرووناسى... هتد ئهم چه مكه به كارد هينرئ، لادان له ئه ده بدا به واتاي تيپه راندن و به زاندنى ياسا زمانيه كانه، به مه به ستى به هونه ركردنى دهق يان په يكه ره شيعريه كان وهك جان كوئن ده لئيت: (لادانه له ياسا باوه كانى زمان كه يئي دهوترئ وهر چه رخانى زمانى). جان كوئن (١٩٨٦): ٤٢، ئه وهى ئيمه مه به ستمانه ته نها ليكو ئينه وه له چه مك و جوهره كانى لادانى واتاييه له شيعرى مينه جاف له بواري ئه ده بدا، چونكه (كاتي نووسهر چه مكي لادان له چوارچيوه ده قئكي ئه ده بييدا به كارد هينرئ ئه و كاته خوئنه ر ههر له سهر ئه و دهقه بريار له سهر جوړ و چوئيه تي لادانه كانى ئه و نووسهره ده دات، بوئه ديارى كردنى چه مكه كه ي به گشتى و له بواري ئه ده بيش به تايهت كارئي تاراده يهك دژوار و قورسه، چونكه زمانى ئه ده ب- شيعر به تايهت زمانئي چرو سرووشه خشه له چاو ئاخوتنى ئاساي روزه). ئه حمده، سافيه محمد (٢٠١٣): ٩، چه مكي لادان پيناسه زور هه لده گري يه كيئك له وانه كه زورجار ده توانين بلئين به هه مان شيوه لادان پيناسه ي بو بكه ين ئه و يش (شيوار گه رى) يه، چونكه (شيوار گه رى زورجار به لادان پيناسه ده كرئ و به جوړيئك له لادان داده نرئ). چه ويز، ده ربا جمال و عه ولا، نه ژاد تيفور (٢٠٢٤): ٢٢٤، بوئه له و روانگه يه وه ده توانين بلئين لادان يه كيئك له بنه ما سه ركيه كانى شيوار، ههر له بهر ئه وه يه شيوار گه ره كان گرنگى تايهت به لادان ده دن. بو نمونه وهك (قاليري) ده لئيت: (خودى شيوار بريتيه له لادان له زمانى ئاساي). شمسياه سرويس (١٣٧٥) ه: ٢٩، له م توئينه وه يه دا ده مانه وي ئه وه به سله مينين كه ئه وهى شيعر له گفتوگوى ئاساي جيا ده كاته وه روحي شيعره، كه له ئيستادا يئي دهوترئ چه مكي لادان و له كوئدا يئي ده گوترا ره وانبيئرئ، (شاعير بو ئه وهى ده قئكي شيعرى جوان و هونه رى بنووسئ پيويستى به ئه نديشه و خه يالئيكي داهينه رانه و شاره زابوون له چيني وشه و وينا و لادان هه يه، بو ئه وهى جوانى و نه مري به دهقه كه ي ببخشئ). مسته فاه، سه رحه د حسين (٢٠٢٤): ٢١، ئه بي ئه وهش بزانيين كه (مه رج نيه هه موو لادان و ده رچوونئك له ياسا و كوئ و به نده باوه كان لادانيكي واتاي هونه رى لي به ره هم بيت). ئه حمده، سافيه محمد (٢٠١٣): ١٠، چونكه له راستيدا لادانى هونه رى له ده قئكا ئه وه يه كاتي خوئنه ر ئه و دهقه بخوئنيته وه ئه بي ئه و وشانه ي كه له دهقه كه دا به كار هينراون جگه له واتا سه ره كييه كه ي خوئ واتايه كي نوئي تيدا به ديبيكات. كه واته له و باسانه ي سه ره وه ئه وه مان بو ده رده كه ويئ ئه و لادانانه ي شاعيريئ يا نووسه ريئك له پيكه اته ي ده قئكي ئه ده بي ئه نجامى ده دات راسته وخو په يوه سته به خوودى لادانه كه، بوئه ههر كاتيئك ئه و لادانه نه يتوانى جوانى و ئه فراندن بو دهق دروستبكات، ئه وا ئه و دهقه نابيئه ده قئكي هونه رى جوان، به لكو ده توانين بلئين هيچ جياوازى نابيئ له گهل ده قئكي

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

ئاساي زمان. كهواته مه رج نيه هه موو لادانيك كه له لايه ن شاعيرانه وه ئه نجامده دريئ به سهركه وتوو دابريئ، بويه لادان له ده قيكدا پيويستي به شاره زايي وتواناي و ليها تووي شاعير هه يه ، تا ده قيكي ئه ده بي جوان به رجه سه بكت. بويه ئه نجامداني چه مكي لادان له شيعردا پيويستي به شاره زاييه، به هه مان شيوه ش دوزينه وه ي چه مكي لادانه كانيش له شيعردا كاريكي زور ئاسان نيه، له و روانگه يه وه له م توئينه وه يه به شيويه كي زانستي كارم له سه ر شيعري مينة جاف كردوه و ئه م چه مكه گرنگه ي بواي (زمان) م ده ستني شان كردوو، بو ئه وه ي بزاني ن ئه و جوړه لادانانه ي كه شاعير له شيعره كه ي به كارهي ناوه تا چه ند لادانيكي هونه ري و جوانه .

به شي دووه م: باسكردنيكي گشتي له سه ر لاداني واتاي و هه ندي له جوړه كاني له شيعري مينة جافدا.

ته وه ري يه كه م: باسكردنيكي گشتي له سه ر لاداني واتاي له ده قه شيعريه كاندا

لاداني واتاي تيپه راندي به كارهي نه رانه ي باوي زمانه، وانا شاعيران په يوه ندي نالوژيكي به گوڤره ي گشت ئه نجام ده دات، ئه وه خوښه ره پيويسته ياسا شيعريه كان بدوژيته وه، چونكه كاتيكي شاعير له بواي ياسا كاني زماندا لاداني واتاي ئه نجامده دات به مه به ستي ئه وه ي زمانكي تاي به ت پرله وشه و زاراه و هيما و ويته ي شيعري جوان پيشاني خوښه ر بدات، له وه وه بو مان ده رده كه ويئ كه لاداني واتاي كو له كه يه كي گرنگي بنياتنه ري دروستبووني ده قيكي شيعريه، واته (شيعر هه لده ستي به گوڤيني واتاي راستي و فرهه نكي روژانه بو واتاي قول و خوازه، كه ئه مه ش پيويستي به خه يال و زماني داهي نه رانه يه). مسته فا، سه رحه د حسين (٢٠٢٤): ٢٣٦. بويه به خوښنده وه ي ده قيكي شيعري هونه ري جوان ئه و جياوازيه هه ست پي ده كه ين، چونكه ئه وه روون و ئاشكرايه كه (هيچ زمانيك به بي بووني وانا به زمان ناژمي دريئ). عه لي، تاليب حوسين (٢٠١١): ٧. كهواته له كاتي نووسينه وه ي ده قيكي ئه ده بي يان شيعري ئه بي به و مه به سته بيت كه (پي كخستني وشه و رسته كان و دانه پال يه كترى ئامرازو كه ره سته كاني ديكه ي زمان ته نيا له پيناو به ديهي ناني مانا و واتادا بيت). جه ويژ، ده ريا جمال و نه ژاد تيفور عه ولا (٢٠٢٤): ٢٢٤. له به رته وه يه شاعير بو به ره مه ي ناني واتايه كي كاريگه ر و سه رنجراكي ش ناچار ده بيت يه كيئ كه جوړه كاني لاداني واتاي له كه ره سه زمانيه كان به شيويه كي هونه ري جوان ئه نجامدات، له مه وه بو مان ده رده كه ويئ كه شاعير به بي هو ئه م لادانه ئه نجام نادات، چونكه شيعر پيويستي به جوانكاريه كه هه يه بو ئه وه ي له ئاخاوتني ئاساي و هه لبه ستي بيگيان جيا بركيته وه. له باره ي لاداني واتاي له شيعردا جان كو هن ده ليت: (شيعر گوڤيني واتايه له چه مكه وه بو هه لچوون). جان، كو هن (١٩٨٦): ١٠٥. ئه مه ش ئه وه ده گه ينيئ گوڤيني زماني ئاسايه بو هه لچووني سوژ و چيژي ئه ده بي، چونكه كاتيكي خوښه ر ده كه ويته به ر ئه و سوژ و چيژه خو ي له و جواني و ويئا خه يالييه ده بيني ته وه و ئه و زمانه هونه ري به بالايه كاري تي ده كات، بويه زورجار ده بينين په يوه نديه كي راسته وخو هه يه له نيوان لاداني واتاي و لاداني پي كه اته يي، جان كو ين پيويابه (لاداني پي كه اته يي پي كناه يه ئه گه ر هه لچووني بو وروژاندي لاداني واتاي نه بيت). جان، كو هن (١٩٨٦): ٢٠٥، له به ر ئه وه ده بينين له رسته شيعريه كاندا تيگه يشتن له ياسا سيمانتيكي و وشه فرهه نكيه كان ده خري ته لاوه و دارشتن و ئامژه ي نو ي و ويئاي جياوازي بو ده كات،

واته (لاداني واتاي هه لدهستى به گۆرینی واتای راسته قینه و پروكەش و قول به واتای خوازەبی). عبدالعزیز، ریم عزت (٢٠١٨): ٧٦. به شیوهیه کی گشتی لادانه واتاییه کان له شیعردا شیوه و جووری جیاوازیان ههیه (مه رج نیه هه موو لادانیکی واتای له پینا و چۆنیه تی گوتندا بیت، به لکو هه ندیکجار چه ندیتی گوتن لادانه واتاییه که به رهه م دینیت). ئه حمەد، سافیه محمد (٢٠١٣): ١٥١. واته: لادان په یوه ندی به لۆژیک و کۆمه له وه به جوړیک ههیه، که شیعر له ههر سه رده میکدا بیت، به رهه می بیرو دونیایی و که ره سه ی زمانی ئه و کاته ده رده خات به شیوه ی نویترو جیاوازتر، هیچکات لادان نابیته تایبه تمه ندی هونه ری ئه گهر پیچه وانه ی نالۆژیکی واتای و زمانی نه بیت، له به ره ئه وه (هه موو که له که کردن و بارگاو یکردنیک ده ق نابیته شیعر، چونکه شیعر بۆ خو ی جوانی و سۆزداری لای خوینەر دروستده کات بۆیه شاعیر پیویستی به چا وکردنی ئه و چا وهر وانه یی خوینەر ههیه). مسته فا، سه رحه د حسین (٢٠٢٤): ٢٣٩. شیعر له به ره مه مهینانی چینی وشه ی کاریگهر و جوان له ده قه که ده رده که ویت، چونکه (وشه له شه و گیانه که ی واتایه په یوه ندیان وه ک په یوه ندی له شه به گیانه وه، لاوازی وشه لاوازی واتای به دوا دایت، به هیژی وشه به هیژی واتای به دوا دایت). رزیک بوعلام (٢٠١٧): ٥٠. که واته جوانی شیعر له ئه نجامی چینی هونه ری دا رشتن و به کارهینانی وشه ی کاریگهر و جوان به واتای نو ی له نا و ده قه که دا ده رده که ویت، ئه مه ش بۆ خو ی ده بیت به به شیک له وینا و بیرو جوانی شاعیر. ههر له و روانگه یه وه (زمان بۆ ئه ده ب ماده یه کی خا وه، رۆلی وه ک رۆلی به رده بۆ پیکه رتاش یان رهنگ بۆ وینه کیش، یان دهنگ بۆ ئا واز دانه ر). المسدی، عبدالسلام (١٩٨٢): ٤٦. بۆیه شیعر (هه رچه نده جوان و نه مر بیت، به هیچ شیوه یه ک ناتوانیت په تی په یوه ندی نیوان زمانی با و داهینانی هونه ریانه ی زمانی شیعر ی بیریت و هه رگر نه توانیت له مانای ده ق بگات). مسته فا، سه رحه د حسین (٢٠٢٤): ٢٣٩. که واته له به ره مه مه شیعریه کانی ههر شاعیریک ده توانین به ئاسانی هه ست به ئه نجامی ژینگه یی زمان و خه یالی شاعیر بکهین چونکه (شیعر خه یالی زمانه و پیداو یستیه کانی له گه ل خو ی هه لگرتو وه). کلثوم، برکانی (٢٠١٧): ٣٥. جان کوهن له باره ی په یوه ندی نیوان واقعه تی گپرا نه وه ی شیعر ی و په یوه ندیه هونه رییه کانی زمانی شیعر ی ده لیت (قه سیده ی شیعر ی ده ربیرنی ئاسای نییه له باره ی جیهانی نا ئاساییه وه، به لکو ده ربیرنی نا ئاساییه له باره ی جیهانی ئاسایی). جان، کوین (١٩٨٦): ١١٣. وه کو پیشتر با سمان کرد هونه ری شیعر بۆ ئه وه ی شیعریک بالآ و به چیژبیت پیویستی به چه ند ره گه زیک هه یه له وانه (ئا واز، کیش، وینا، لادان). مسته فا، سه رحه د حسین (٢٠١٤): ٢٤٠. له گه ل ئه وه شدا (لادان) بۆ ئه وه ی کاریگهر بیت پیویسته وینایه کی هونه ری جوان و تپه راندیک با و بخو لقی نیت له ده قه شیعریه کاند. له و با سه ی سه ره وه بۆمان ده رده که ویت، لادانی واتای له شیعر دا پیویستی به ماندو بوون و زانی نی ئاستیک له رۆشنیری شیعر ی ههیه، چونکه به ی ئه و ئا گاییه په یوه ندی نیوان ده ق و خوینەر ده چریت، بۆیه خوینەر له کاتی خویندنه وه ی ده قه شیعریه که هه ست به لادان و شیعریه تی ده قه که ناکات.

ته وهره ی دووهم: هه ندی له جو ره کانی لادانی واتای له شیعر ی (مینه جاف) دا

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

هه چهنده شاعیر له بنه مالهیه کی به گزاده بووه به لām توانیووویه تی به هوی لادانی شیعریه وه ته و او پیچه وانه ی ژیان و گوو زه رانی خوی بنووسیت، واته جیهانی شیعر ی شاعیر هه مان ژیا نی رۆژانه ی ئاسای خوی نه بووه، به لکو دروستکردنی جیهانیکی خوازه ییه له ژیا نی واقعی شاعیر، بویه ده بینین شیعر ی شاعیر پره له لادانی واتی و هونه ری جوان، هه چهنده ئه م جو ره لادانه جوانانه ی شاعیر بیکشیه و بیسه ر ئیشیه نه بووه له ژیا نی شاعیر دا، به لکو که ووتوته بهر هی پشی تانه و ته شه نه ی ئه وانه ی که چی ژو بیر ی رخ نه ی قو لی ئه ده بیان لاواز بووه و ئه مه ش به خالیکی گرن گ و کاریگه ر داده نر یت له ژیا نی شاعیر دا. بۆ ئه وه ی لادانه واتییه کانی شاعیر به جوانی بخه ی نه به رباس و لیکۆلینه وه پیویستده کات به چهنده خالیکی ئه م ته وهره روونبکه ی نه وه:

١- زیاده گو تن (که له که بوون، حه شو ی واتی)

ئه م جو ره لادانه واتییه به شیوه ی چهنده ی تی گو تن ئه نجامده در یت ههروه ک (کو هن) با سی ئه م بابه ته ی کردووه ده ل یت: (ئه م زیاده رو ییه زیاتر له ئاو ه ل ناودا ده بینر یت). ئه حمده، سافیه محمد، ٢٠١٣ : ١٥٢، ده توانین بل یتین زیاده گو یی بر یتیه له و که ره سه زمانیا نه ی، که دووباره ده بنه وه به یه ک شیوه یان جیاواز وه کو بار یکی لاسه نگ له د یر و و یتای شیعریدا ده ر ده که ون. (مسته فا، سه ر حه د حسین، ٢٠٢٤، ٣١٢)، ئه بی له وه ش تی بگه ی نه مه ر ج نیه هه موو دووباره بوونه وه یه ک به لادنی زیاده گو یی دا بنر یت، چونکه له زور جیگی شیعر دا ئه م ته کنیکه له وانه یه خزمه تی موسیقای شیعر بکات، بویه هه ر کاتیک ئاو ه ل ناو یت به سه ر هه موو جو ر و به شه کانی تری رسته که هات و وه سفی ناوه وه ی هه موو پیکه اته رسته که ی کرد و وشه ی هاوواتای ئاو ه ل ناو ی تری تیدا به کار هی ترا ئه وه به لادانیکی واتی له یاسای ده ستنیشانکردنی که ره سه ته زمانیکه ئه ژمار ده کر یت، بویه خودی لادانه که کاتیک ده بی ت، که ده بر ی نه که هه ل ناو سانی واتی تی دا بی ت و وشه ی هاوواتا و زیادی تی دا به کاره ات بی ت، که واته چهنده هو کار یت هه ن ده قی کی ئه ده بی یا خود ده قی کی شیعر ی زیاده گو یی تیدا ده ر ده که و یت، وه ک:

- ئه گه ر هاتوو دوو وشه پیکه وه بی ت، که هاوواتا بن له دوو زمانی جیاوازا.
- به کار هی نا نی سیفه تیک بۆ ناو یت، که سیفه تی بنه ره تی و نه گو ری خو یه تی، ئه مه له شیعر دا گرانه و جوانکاری لاواز ده کات.
- دووباره کردنه وه ی و یتا و د یری شیعر، ئه گه ر نه بوو یته به ره مه هی نه ری جوانیه کی زیاتر له ناو ده قه دا. مسته فا، سه ر حه د حسین (٢٠٢٤): ٣١٤.

بۆ نموونه مینه جاف له شیعر یتکدا که بۆ ستایشی که ریم به گی باوکی، نووسیویه تی

دادخواه و عه دل جوو، بی زو ل م و مونکه ر، بی سته م

بی ته که ببور، با ته وازووع، پر خیره د، مسکین نه واز. (دیوانی مینه جاف، ٢٠٢٥: ١٠١)

وه ک ده بینین له له تی یه که می ئه م شیعره هه ردوو وشه ی (بی زو ل م، بی سته م) وه کوو ئاو ه ل ناو هاتوو، شاعیر لیره دا وه کوو لادنیکی واتی (زیاده گو تن) به کار هی ناوه، چونکه مانا گشتیه که ی هه ردوو وشه که یه ک واتا ده گه ی نی، واته که سیک بی سته م بی ت به مانای ئه وه دی ت که زو ل م ناکات. به لām له له تی دووه می ئه و پارچه شیعره به هه مان شیوه هه ردوو وشه ی (بی ته که ببور، با ته وازووع) وه کو لادنی واتی له جو ری زیاده گو تن به کار هی ناوه، بۆ ئه وه ی نموونه ی وه سفی جوانی بۆ باوکی بکات له شیعره که ی به وزیاده گووته جیا له وه ی وه سف و ستایشی باشه ی

باوکی به جوانی دهرخستوو له گهڵ ئه وه شدا جوانیه کی به شیعره کهیداوه. بۆیه به دوو باره کردنه وهی ئه وه دوو ئاوه ئناوه پۆزه تیفه وه کو لادنێکی واتای زیاده گوپی وشه له شیعره کهدا به کارهیناوه، هه م سیه تی جوانی باوکی پیده رخستوو و هه م شیعره کهی پێ به هیز کردوو.

شاعیر له دێره شیعرێکیتردا، که بۆ حاجی توفیق (پیره میترد) نووسیویه تی له سوپاسی شیعره کانی به ناو نیشانی (دوانه کهی شوین ماله گه وه).

.....

بیژه ئه ی پیری زمان فره ضه ته شکور کردنت

بۆ هه موو جافی له حالی ژین پاشی مردنت

یه که به یه که مه منوونی لوتفی تۆین و شوکری تۆ ده کهین

به م سوپاسه تاقیامه ت به حس و گفتوگو ده کهین. (دیوانی مینه جاف، ۲۰۲۵: ۸۵)

هه ردوو وشه ی (هه موو، یه که به یه که) له نیوه دێری یه که م و دوو هه م یه که و اتا ده دات لێره دا شاعیر وه کو زیاده گوتنیک به کاری هیناوه، هه م له بهر جوانی شیعره کهی و هه م له بهر به هیز کردنی واتای شیعره کهی.

۲- پارادوکس (المفارقة، paradox)

پارادوکس یان زیاده پۆی، ناو نیشانی جوړیکتری لادانه، که کرده یه کی زمانی شیعریه نه که ته نیا وه که ئامرازێکی جوانکاری، که زۆرجار وه کو هونه رێکی لادانی واتای له ده قه ئه ده بی و شیعریه کاند له لایه ن نووسه ره وه به کار ده هینریت، بنچینه ی وه رگیرانی ئه م زاراویه له هه ردوو زاراویه (para) واتای زیاده پۆی و (doxa) واتای بیرو بۆ چوونه، هه ردوو وشه که پیکه وه واتای پێچه وانیه ییری باو ده دات. ویس، احمد محمد (۲۰۰۵): ۶۶. واتا ده توانین بڵین هه موو پارادوکسیک زیاتر له واتایه که له خو ده گریت، پارادوکس به یه که یه که له جوړه کانی ره وانیه یی ده ژمی دریت، که به رامبه ره که ی له زمانی عه ره بی وشه ی (المفارقة) به کار ده هینریت، که له زمانی کوردی واتای (هاودزی) ده دات، ئه م جوړه لادانه ته کنیکێکی گرنگه بۆ راکیشانی سه رنجی خوینهر له سه ر کو ی ده قه که، بۆیه لیکدانه وه ی پارادوکسی گرنگیه کی تایبه تی هه یه، چونکه کار ده کاته سه ر ئه رتینیکردنی گوتنیک له ده قیکدا، که دژ و پێچه وانیه له گه ل پای باوی کو مه لگا، بۆ زیاتر روونکردنه وه ی ئه م جوړه لادنه واتایه ده توانین پارادوکس بۆ سه ر سی ئاست دابه شبکه یین:

- پله ی ناته بابی، که په یوه ندی واتای پیکه وه ریکناکه ون.
- پله ی دژایه تی، لێره دا واتا کان دژی یه که ده وستن و وه که ئه وه ی یه که یان ئه ویت ره تبکاته وه و له واتای بخت.
- پله ی نه گونجاندن، به رزترین پله ی پیکداندانه و واتا کان زیاتر له سیمایه کدا له گه ل یه که تر ریکناکه ون. مسته فاه، سه رحه د حسین (۲۰۲۴): ۳۰۳.

بعض الانحراف الدلالي في قصائد(مينة جاف)

شاعیر له شیعرى(بیبه ختی خۆم) له ناحه قی گهر دوون به رامبه ر به ختی خۆی باسی به دبەختی
خۆی ده کات و دهنووسیت:

بۆچی وازی ههر نه هینا لهم رهوشتی حیزییه

ناکهس و نادان له ژیر سات و گشتی شاده و موسته ریح

داهی وو عالی نه سهب مه بهوت و کۆتارۆزییه. (دیوانی مینه جاف، ٢٠٢٥: ١٠٥)

لێره دا شاعیر هه ندی ئاوه ئناوی (سلبی) وهك(ناکهس ، نادان) ی له نیوه دیڤی دووهم به کارهیناوه
که ئه نجامگیریه کی (ئیجابی) وهك(شاد، موسه تریح) داوه ته پالیا، به لām له نیوه دیڤی سییه مده
هاوه ئناوی(ئیجابی) وهك(داهی، عالی) به کارهیناوه که له کۆتایدا ئه نجامگیری (سلبی)
وهك(مه بهوت، کۆتا رۆز)ی داوه ته پالیا، ئه مهش وهك پاردۆکسیک به کاری هیناوه بۆ ئه وهی
سه رنجی خوێنه ر رابکێشی بۆ لای شیعره که ی به مه بهستی دهرخستنی به ختی رهشی خۆی وهك
ناره زای ده پیرینیك به رامبه ر گهر دوون، له هه مان کاتدا جوانییه کیشی داوه به شیعره که ی.

شاعیر له پارچه شیعرێکی تر دا به ناوی (حاله تی خۆم) نووسیویه تی:

ئهو ساته ئه سیئێ حه ق پارچه ی عه مه لی رهنگین

بێ ئه مهش سورمه یی بێ رهنگی بێ به لاغه ت خۆم. (دیوانی مینه جاف، ٢٠٢٥: ٤٦)

شاعیر هه ردوو ئاوه ئناوی (سورمه یی، بێ رهنگی) له گه ل یه کتر به کارهیناوه که ته واو پێچه وانه ی
یه کترن وهك پاره دۆکسیک له شیعره که ی به کاریهیناوه، چونکه ئاوه ئناوی (بێ رهنگی) سرینه وه ی
هه موو ره نگه کانه، که چی له گه ل ئه وه شدا رهنگی سورمه یی بۆ حاله تی خۆی به کارهیناوه، بۆ
ئه وه ی زیاتر خوێنه ر بخته سه ر سورمانه وه له وه سفی حاله تی خۆی وه ببیته جینگه ی پرسیار
لای خوێنه ر. ئه مهش له زمان ی باودا وهك لاسهنگی واتای سه ر ده کری به لām له زمان ی شیعر دا
ده گونجیت و جوانییه کیش ده داته شیعره که.

٣- دانه پāl یان (هه ئسپاردن)، (الأسناد)

دانه پāl به لادانیکی واتای داده نریت له رووی ریکخستنی رسته سازی و فره هه نگییه وه، له
دنیا ی ئه ده بی ئه مهش کاتیك روو ده دات که سیفه تیکی تایبه ت ببه خشی به شتیک یان
دیاردیه که یان ناویك به جوړیک ئه و سیفه ته له بنه رته دا بۆ ئه و شته نا، دانه پāl واته (له سه ر
بنه ما ی دوور که و تنه وه یه کی واتای، که له نیوان دال و مه دلوول وه ستاوه). ئه حمه د، سافیه
محمد(2013): ١٥٦. ئه مهش ئه وه ده گه یئێ که کاتیك ناویك وه سف ده کریت به ئاوه ئناویك
یان ئاوه ئکاریک په یوه ندی لۆژیک زمانه وانی بپچرینیت و ره تکرده وه نه گونجاندن رووبدات،
ههروهك چۆن (وشه کان به پیتی مۆرفۆلۆژی به شه کانی ئاخواتنی هه ر زمانیک دابه شه ده کریت بۆ
چه ند پۆلێک). مسته فا، سه رحه د حسین (٢٠٢٤): ٢٨٣، بۆ نمونه هه ر وهك چۆن له زمان ی
کوریدا (ناو، هاوه ئناو، کردار) به پیتی نزیکیان له یه کتره وه به کار ده یئریت. به لām له شیعر دا
ره چاوی ئه م گونجاندنه ناکریت، هه ر کاتی له گه ل ناوه که دا نه گونجا ئه و ده بینن نالۆژیک له
واتادا دروسته دبیت، ئه م جوړه لادانه ش به چه ند جوړیک دروسته دبیت بۆ نمونه: (دانه پāl

کردار به بڭيان يان پيداني ئەندازەي ماددي (هەستی) بەبوونی مەعنەوی، يان دانەپالی وەسفي مروف بۆ مانگ و ئەستێرەکانی تر، وەك ئەم نمونە شيعريەي مينة جاف كە لە شيعري (شيوەن بۆ شەيخ قادري شەيخ حوسەيني سۆلە) هاتووە

بۆ تەرەققی کورد بڭیتە نەرەدان و سەرکەوین

سەیری كە دەستی قەزا چۆن دایەبەر تیغی ئەجەل

چۆنی كاول كورد بە جاری قەسری هیوامان بەقین. (دیوانی مینە جاف، ۲۰۲۵: ۴۳).

لەم شیعردا شاعیر وشەي (تیغ) ی وەك هاوئەناوەك داوێتە پال ناوی ئەجەل كە ناویكی تەواو ئاینی و زانستی یە، كە ئەمەش لە زمانی باودا ئەم ناو و ئاوەناوە لە واتادا یەك ناگرێتەو، چونكە وشەي (تیغ) مادیه و هەستی پێ دەكریت بەلام وشەي (ئەجەل) وشەيەكە واتایەكی مەعنەوی هەیه واتا (ژیری) یە، بۆیە شاعیر بۆ جوانی شیعەرەكەي بەكارهێناوە، ئەمەش ئەو دەردەخات كە شاعر زۆر جار پێچەوانەي زمانی باو وێنا دەكات.

شاعیر لەدێرە شیعریكی تردا لەشعیری (نیشتمانی) كە لە ساڵی ۱۹۵۷ نووسیویەتی، كە لەو كاتەي لافاو و بوومەلەرزە و چەند كارەساتیكی جیا جیا بەر كوردستان دەكەوێت، لەو شیعردا رەخنە لە فەلەك و گەردوون دەگریت نەرەزایی دەردەبرێت.

لەناكاو وەكو دوژمنی پرقین

شادیمان ئەكەي بە گریان وشین

ئەیان دەیتە بەر شمشیری ئەجەل

ئەیری ریشەي نیشات و ئەمەل

دەك فەلەك رەبی هەر خەم بەرگت پێ

هەموو كاتیك سزای مەرگت پێ. (دیوانی مینە جاف، ۲۰۲۵: ۷۸).

شاعیر لەو چەند دێرە شیعری سەرەو لەدانی واتای (دانا پال) ی بەكارهێناوە، وەك لە خوارەو

روونی دەكەینەو

شمشیری ئەجەل

فەلەك.... خەم بەرگت بڭیت

وەك دەبینین وشەي (شمشیر) وشەيەكی هەستیو دەبینریت و دركی پێدەكریت، شاعیر داوێتە پال ئاوەناوی ئەجەل كە ناویكی مەعنوی و هەستی پێ ناكەي لە زمانی باودا ئەم دوو وشەي لە پال یەكدا نەگونجان دروستەكات.

بەهەمان شیو هەردوو وشەي (فەلەك.... خەم بەرگت) بڭیت، يان (فەلەك.... سزای مەرگ) ببڭیت، لێرەدا شاعیر (خەم هینان، سزای مەرگ) داوێتە پال فەلەك كە لە راستیدا فەلەك يان چارە نووس كاریكی راستەو خۆ ناكات تا خەم ببڭیت يان سزا بدریت، بەلام شاعیر بۆ كاریگەري ئەدەبی ئەو كردارەي داوێتە پال فەلەك كە لە بنچینەدا فەلەك بە هیچ شیوێك خەم و سزا نابڭیت، شاعیر لێرەدا ئەم شیوازەي بەكارهێناوە بۆ زیادكردنی كاریگەري هەستی لە شیعەرەكەيدا و پێشاندانی تووڕەي و نەفەرت لە فەلەك بە مەبەستی جوانتركردنی وێنەي ئەدەبی و قووتركردنی مانا لە شیعەرەكەيدا.

شاعیر لە پارچە شیعریكی تردا كە بۆ تووڕەي چوار دەي رەمەزان لە ساڵی ۱۹۶۳ نووسیویەتی

گفەي خوینی گەرم و رامارانی تو

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

گهیه ده رگی حه ق بۆمبارانی تۆ. (دیوانی مینه جاف، ۲۰۲۵: ۹۵)

لیره دا شاعیر وشه ی (گفه)، که به واتای دهنگ یان ئاواز یان ناله ی دل ده دات، داوێته پال خوین، که خو ی له راستیدا خوین دهنگی نیه به لکورهنگی ههیه.

یان وشه ی ده رگی حه ق هاوه ئناوێکی مه عنویه و به واتای دادپهروه ری دیت، گفه ی خوینی داوه ته پال ده رگی حه ق، که ئه مه ش له راستیدا واتایه کی مه جازی ده دات، چونکه خوین دهنگی نیه تا بگاته بهر ده رگی حه ق.

بۆیه لیره دا شاعیر به مه به ست ئه و وشانه ی داوه ته پال یه کتر به مانای ئه وه ی، که ناله ی که سێک که له ژیر ئازارا ئه وه ند ه زۆره یان ئه وه ند ه به هێزه لای شاعیر وه ک ئه وه یه، که ده رگی خودا یان ده رگی دادپهروه ری بۆمباران بکه ی.

شاعیر ئه م شیوازه ی به کارهیناوه بۆ ئه وه ی پیشانی قوربانی و خوینی شه هیدان، بۆ جوانترکردنی شیوازی زمانی شیعری کاریگه ری ئه ده بی لای خوینهر ئه و شیوازه لادانه واتایانه ی به کارهیناوه.

٤- لیکچواندن:

لیکچواندن له ده ربیرینی شیعریدا به هونه ریکی گرنگی روانیژی داده نریت ئه م وشه یه له زمانی عه ره بیدا پێی ده و تریت (التشبية) و به زمانی ئینگلیزی پێی ده و تریت (Simile)، زۆربه ی شاعیران له بنیاتنانی وینه شیعریه کانیا یان ئه م جوړه لادانه به کارده هینن، ئه مه ش به و واتایه دیت که لیکچواندن دووشت یان دۆزینه وه و دروستکردنی په یوه ندیه کی هاوبه ش له نێوان ئه و دوو شته یان ئه و دوو دیارده یه، که له سه ر چه ند بنه مایه ک ده و سێ وه ک (لێچوو، له وچوو، ئه وزار، رووی لیکچواندن)، ئه حمه د، سافیه محم د (٢٠١٣: ١٧٣)، ئه م پرۆسه یه ش به (ساغکردنه وه ی سیفه تی کزو نادایاری لێچوو به سیفه تی زه ق و ئاشکرای له و چوو ئه نجام ده دیت). مسته فا، سه رحه د حسێن (٢٠٢٤: ٢٤٤)، بۆیه له به ره ی مه به ستی لیکچواندن دکتۆر محسن ئه حمه د ده ئیت: (مه به ست له لیکچواندن بۆ زیاده روویه، زیاده رویش به ستایش (مدح)، یان به داشکاندن (ذم) یان بۆ روونترو و ئاشکرا ترکردن ده بی)، مصطفی، محسن ئه حمه د (٢٠١٣: ١٢١)، ئه م هونه ره هه ر له گه ل ده رکه وتنی شیعردا هه بووه، چونکه له شیعری کلاسیکدا ئه م جوړه لیکچواندنه زۆر به شیوه یه کی فراوان له نێو شاعیرانی کلاسیکی به دیده کریت، به لām (له ئه ده ب و شیعری نویدا به هه مان ئامرازه کۆنه کان، به شیوه ی گۆرینی لێچوو له وچوو تا راده یه کی ئالۆز به به شداری پیکردنی دوو که ره سه و بابه تی دوور له یه ک ئه م هونه ره لای شاعیران ده رده که ویت، به جوړنیک کرده ی سه رسوره ینه ر و کتوپرپی لای خوینهر دروستده کات). مسته فا، سه رحه د حسێن (٢٠٢٤: ٢٤٥). بۆیه گرنگی و کاریگه ری ئه م هونه ری لادانه کاتیک ده رده که ویت، که کاریگه ی له سه ر ده روونی وه رگر دروستبکات، چونکه له و کاته دا خوینهر چاوی به جیهانیکی نو ی و جیاواز له و جیهانه ئاساییه ده که ویت. شاعیری دا هینه ر هه موو ئه و کردانه له رنیکه ی خه یاله وه ئه نجام ده دات، هه روه ک (ئۆلمان) ئاماژه ی پیکردوه ، له زمانی ئاخووتن و ریزماندا شاعیر ده بیته له و سنووره ته سه که ی ریزمان ده رنه چیت، بۆیه تا که ده رفه ت، که رنیکه به هه لبژاردن و به کارهینانی ئه و وشانه ده دات به بی کۆتوبه ند، ته نها خه یاله، ئه حمه د، سافیه محم د (٢٠١٣: ١٧٤). له مه وه بۆمان ده رده که ویت، که خه یال کۆله که یه کی گرنگی دامه زراندنی لیکچواندنه، له به رئه وه (تا خه یاله که به رزه فتر بی لیکچواندنه که به پترتر ده بی). هه مان سه رچاوه ی پێشوو: ١٧٥، بۆ دۆزینه وه ی ئه م جوړه

په یوه ندى و لیکچواندنه ی شاعیر پټویسته خوښه ریش پشت به خه یال به ستیت، چونکه شاعیر وهك میکانیزمیکی سهره کی له نه جامدانی لادانه واتایه کان پشی پټه ستووه. نه گهر سه یرټکی نه نمونه شیعریانه ی خواره وه ی شاعیر بکه ین، ده بینین وهك میکانیزمیکی سهره کی له نه جامدانی لادانه واتایه کان لیکچواندنې دروستکردووه. بۆ نمونه له شیعری (پارانه وه له باره گای هه زره تی غه وټ) دا له دیره شیعریکدا دهنووسیت

بده نه جاتم بیکه خه لاتم

یاغه وټ وهك (مینه) سه گی ده رگاتم. (دیوانی مینه جاف، ۲۰۲۵: ۵۰)

شاعیر له م دیره شیعره دا خو ی چواندووه به (سه گ) ی بهر ده رگای غه وټ، واتا لیکچواندنې به کاره یناوه له نیوان مروف بۆ ئازهل، که نه مهش وهك پارانه وه یه ك له هه زره تی غه وټ بۆ نه وه ی شه فاعه تی بۆ بخوازی له لای خودا به و شیوه یه، که خو ی چواندووه به سه گ به لکو له گوناچه کانی خو ش بۆ.

له پارچه شیعریکی تردا که شاعیر له سالی ۱۹۴۳ بۆ (سهرتیب) ی کوری نووسیویه تی، به ناو نیشانی (بۆ سهرتیب)

سهرتیب عه زیم فه خری زینگانیم

نه مامی نه ورهس عومری جوانیم

تازه گولخونچه ی باغی هه یاتم

مایه و سهرمایه ی که یف و نه شاتم. (دیوانی مینه جاف، ۲۰۲۵: ۱۱۶)

له م پارچه شیعره دا شاعیر (سهرتیب) کوری چواندووه به نه مامی نه ورهس وهك تازه گولخونچه یه ك واتا لیکچواندنې (مروف بۆ رووهك) ی به کاره یناوه، نه ویش له بهر ده پرینی خو شه ویستی زیاتر بۆ کوره تازه پټگه یشتووه که ی، که به سه رچاوه ی خو شی ژیا نی خو ی ده زانی، به مه به ستی ده پرینی وینه یه کی جوان و هه ستیار بۆ زیادکردنی جوانی و کاریگه ری نه ده بی له شیعره که یدا. که نه مهش نه وه پيشانده دات لای خو ینهر، که شاعیر هه ستیکی قوونلی خو شه ویستی بۆ (سهرتیب) ی کوری هه یه.

هه روه ها له پارچه شیعریکی تردا شاعیر بۆ هاوسه ره که ی دهنووسیت به ناو نیشانی (بۆ مه لیحه ی هاوسه رم)

گولئ غونچه ی گولستانم مه لیحه

بینای و نووری چوانم مه لیحه

عه زیم قبیله که م جیگه ی ئومیدم

شیفای دهر دو دهرمانم مه لیحه

نه مامی نه ورهسی باغی ژیانم

گولاله ی گولشه نی گیانم مه لیحه

سروه ر و که یف و ره و ق و عه یش و شادیم

زیا و لوکسی دیوانم مه لیحه. (دیوانی مینه جاف، ۲۰۲۵: ۱۲۱)

شاعیر له م پارچه شیعره دا زور به جوانی هه ندی جو ری لیکچواندنې به کاره یناوه وهك لیکچواندنې (مروف) بۆ

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

(رووهك، تهن، بینایی (بینین)، له پرووی مه‌عنه‌وییه‌وه، جیگا و زینده‌گانی، شیفای دهر دوده‌رمان)، که هاوسه‌ره‌که‌ی (مه‌لیحه) ی چواندووه به (گول، بینایی و نووری چاو، دهر دوده‌رمان، لوکسی مال)، که له‌م پارچه شیعره ورد ده‌بیته‌وه ده‌بینی له زمانی باودا له‌پرووی یاساییه‌وه ئه‌م وشانه له‌گه‌ل یه‌کتر ناگونجیت، چونکه مروّف به هیچ شیوه‌یه‌ک نه ده‌بیته (رووهك، لوکس، قیبله، بینایی چاو، دهر دوده‌رمان)، به‌لام له پیکهاته‌ی شیعردا ئه‌و نه‌گونجاندانه به‌شیوه‌یه‌کی مه‌عنه‌وی و ینایه‌کی جوان ده‌دات به شیعره‌که، بویه شاعیر زور به جوانی وه‌سفی خوشه‌ویسته‌که‌ی که هاوسه‌ره‌که‌یتی به‌و وشانه کردووه و هه‌موو ئه‌و لیکچواندانه‌ی له‌شیعره‌که‌یدا ریزکردووه، ئه‌مه‌ش ئه‌وه پیشانده‌دات لای خوینهر، که مه‌لیحه‌ی هاوسه‌ری له هه‌موو پروویه‌که‌وه بۆ شاعیر گرنگ و جیگه‌ی ریزو خوشه‌ویستی بووه، له‌هه‌مانکاتدا به‌م لیکچواندانه‌ش و ینایه‌کی جوانی ئه‌ده‌بی بۆ شیعره‌که‌ی پیدروستکردووه.

٥- ته‌نگۆرکی (دۆخ گۆرکی)

مه‌به‌ست له ته‌نگۆرکی واته گۆرینی دۆخی بوونه مادیه‌کان وه‌ك (زینده‌وهر، مروّف، تهن، رووهك) له دۆخیکه‌وه بۆ دۆخیکی تر که له بنه‌رته‌دا هه‌لگری ئه‌و دۆخه‌ نیه، که ئه‌مه‌ش به‌هۆی ناوکیه‌وه یان هاوه‌لناوکیه‌وه یان کرداریکه‌وه دۆخی بوونیان ده‌گۆریت، ئه‌مه‌ش جیاوازه له (به‌که‌سکردن، به‌ته‌نکردن، به‌رووه‌ککردن، به‌زینده‌وه‌رکردن)، چونکه هه‌ریه‌ک له‌وانه‌ی که باسمانکرد واتای گۆزانه‌وه‌ی یه‌کیکیانه بۆ یه‌کیکتر، به‌لام دۆخ گۆرکی گۆزانه‌وه‌ی ناوه له‌ناو یه‌کیک له‌م پرۆسانه‌ی سه‌ره‌وه‌دا. مسته‌فا، سه‌رحه‌د حسێن ٢٠٢٤: ٢٦٦.

به‌چه‌ند نموونه‌یه‌کی شیعری له دیوانی مینه جاف زیاتر ئه‌م بابته‌مان بۆ پروون ده‌بیته‌وه وه‌ك: له پارچه شیعریکه‌دا که به زمانی دایکیه‌وه بۆ سه‌رتیپ کوری نووسیویه‌تی له‌سالی ١٩٤٧ به ناوینیشانی (لایه‌لایه بۆ سه‌رتیپ کورم)

سه‌رتیپ تۆ ئه‌مشه‌و بۆ چی ناخه‌وی

چیت لی قه‌وماوه توخوا ناسه‌روی

من به‌لایه‌ی ئه‌ت لاوینمه‌وه

بۆ به‌ردی بکه‌م ئه‌ی تاوینمه‌وه. (دیوانی مینه جاف، ٢٠٢٥: ١٥١)

له‌و پارچه شیعره‌دا شاعیر سیفه‌تی (تواندنه‌وه‌ی داوه‌ته پال به‌رد، که له زمانی باودا به‌رد ناتوینمه‌وه به‌لکوو ده‌توانی بلی وورد ده‌بیت، چونکه تواندنه‌وه سیفه‌تی (کانزا و مس‌ن)، بویه لێره‌دا شاعیر ته‌نگۆرکی بۆ به‌رد به‌کاره‌یناوه، که به‌مه‌به‌ستی دروستکردنی و ینایه‌کی جوان و به‌هێزی خه‌یالی کاریگه‌ر، بۆ ئه‌وه‌ی ببیته هۆی زیادکردنی کاریگه‌ری زمانی ئه‌ده‌بی له شیعره‌که‌یدا.

شاعیر له‌شیعری (دیسان بۆ شیخ مه‌حمود) زور به‌جوانی ته‌نگۆرکی کردووه

کوردیکیش به‌راس گه‌ر کورد بی ناوی

ناوی شیخ مه‌حمودی وا له‌سه‌ر چاوی

کوردی که بۆ ئه‌و دل پرده‌رد نه‌بی

ئه‌وه به‌بی شک ئه‌بی کورد نه‌بی. (دیوانی مینه جاف، ٢٠٢٥: ٦٩)

لیرهدا شاعیر دۆخ گۆرکی له بیرى نه ته وه بی به کارهیناوه بۆ وشه ی کورد بوون، واته ئه گهر کوردیک شیخ مهحمودی خوش نهوی ئه وه کورد نییه، به لام هه رچه ن هه مان ره گهزه شاعیر به کوردی نازانی، ئه گهر شیخ مهحمودی خوش ویست ئه وا کورده، که واته لیرهدا شاعیر زۆر جوان تهنگۆرکی به کارهیناوه بۆ سیفه تی کورد بوون.

٦- خواستن

خواستن جوړیکتری لادانه له ته کنیکی شاعر، که میژوووه که ی ده گه پیتته وه بۆ ئه و کاته ی که یه کهم دیږی شاعر نووسراوه واته ئه م ره گهزه ی جوانکاری و لادانه له سهره تای دروستبوونی شاعره وه به کارهیناوه، ئه م زاراویه به زمانی عهره بی پی دهوتریت (الاستعاره) و له زمانی یۆانی وشه ی (metaphor) به کارهیناوه. ئه م جوړه لادانه له سهر بنچینه ی لیکچواندن دوولایه ن کارده کات، به لام جیاوازی له گه ل لیکچواندن له وه دایه، که له خواستندا ته نیا یه ک لایه ن دهرده که ویت، کاریگه ریه که یشی له لیکچواندن زیاتره، چونکه خواستن گۆرینیکی رووتی واتا نییه، به لکو گۆرینی سروشتی واتایه، گواستنه وه ی واتای زهینییه بۆ واتای هه لچوونی، یان په رینه وه یه که له زمانی ئاماژه یه وه بۆ زمانی سرووش به خشین. ئه حمده، سافیه محمه د ٢٠١٣: ١٧٦، ئه رستۆ له پیناسه ی میتافۆرمدا ده لیت (پیاوه کردنی وشه یه کی نامۆیه، یان له چه شنه وه بۆ پۆل، یان له پۆله وه بۆ چه شن، یان له پۆلیکه وه بۆ پۆلیکیتر، یان به لیکچوون). عه بدولا، رۆژان نوری ٢٠٢٤: ١٢٩. به کارهینانی خواستن له شاعیردا واده کات زمان له به کارهینانی رۆژانه وه به رزتر و هونه ریتیری بۆ ئاستیکی به رزتر، ئه مه ش به وه ی دهرخستنی سیفه ته جوانه کانی بابه ته کان یان که ره سه و که سه کان رووده دات، به شیوه یه ک وا ده کات که خوینهر له سه ری بوه ستیت و هه ندیک شیوازی نامۆی چیژدار له وشه کان به دیبکات و بیته جیکه ی سهرنجانی. نوسه ری به ناوبانگ لۆرانس پیرین له باره ی خواستنه وه ده لیت: (خواستن ئامرازی چرکدرنه وه ی واتایه و ریکه یه که بۆ گوته ی زۆر له کایه یه کی ته نگدا). مسته فا، سه رحه د حسین (٢٠٢٤): ٢٦٩. به لام جان کوهن بۆچوونی وایه (خواستن شکاندنی یاساکی زمانه له ئاستی جیگۆرکیدا). جان، کوهن (١٩٨٦): ١٠٩. له خواستندا ههروه ک چۆن په یوه ندییه کان ده گۆرین به هه مان شیوه سیفه ته کانیش ده گۆرین. شاعیر چه ند ته کنیکی به کارده یینیت بۆ ئه وه ی خواستن دروست بکات، وه ک (به ته نکردن، به که سکردن، به ره و ککردن)، ئه و ته کنیکانه ش له لیکچواندیشدا به کارده یینیت، به لام جیاوازه له هونه ری خواستن، چونکه له لیکچواندن ره گهزه کان و ناوه کان ئه رک و وه سفیان وه کویه که و هه مه ره ننگن. بۆ نمونه شاعیر له شاعیری (بۆ به هار) به م شیوه یه ی خواره وه وشه ی خواستنی له شاعیره که یدا به کارهیناوه

گۆل چه مهن ئارایه ئه مرۆ غونچه و بشکوتووه

بۆ نه سیمی به ره به یان تی بۆیه سونبول تیکچووه

نه رگی شه هلا له چیمه ن تیکشکاوه و چاو به خاو

شه صت په رو گۆل ئاته شین و یاسه مهن په یدا بووه. (دیوانی مینه جاف، ٢٠٢٥: ٢٤٨)

له م پارچه شاعیرهدا شاعیر وشه ی نیرگس که واتای جوړیک له جوړه کانی گۆل ده دات، ده خاته پال وشه ی (چاو) که به واتای ئه ندامیکی جهسته ی مرۆف دیت، لیرهدا وشه ی نیرگس وه کو خواستن به کارهیناوه بۆ چاو، ئه گهر به وردی ئه و شاعیره سه یر بکه ی ده بیی سیفه تی نیرگس

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

له گه‌ل وشه‌ی چاو ناگونجیت واته سیفه‌تیک نیه بۆ چاو، به‌لکو وه‌کو خواستن به‌کاریه‌یناوه بۆ جوانکردنی شیعره‌که‌ی.

هه‌روه‌ها شاعیر له‌شیعری (بۆ نه‌وبه‌هاریکی شیرین) به‌م شیوه‌یه خواستی به‌کاریه‌یناوه

وه‌رن یاران ته‌ماشاکه‌ن چ شیرین نه‌وبه‌هاریکه

ئه‌و هه‌ر لایه‌ک ئه‌جیت یا میترکه یاخود لاله‌زاریکه

که‌واپی تازه‌یان پۆشا چیا هه‌ردوو و کو‌سار

به‌ره‌نگاوهرنگی لی‌ی داوه‌عه‌جبه‌ نه‌قش و نیگارپکه. (دیوانی مینه‌جاف، ۲۰۲۵: ۲۶۶)

لێره‌دا شاعیر وشه‌ی (که‌وا) که‌ پۆشاک ئافره‌تانه به‌کاریه‌یناوه له‌ بری وشه‌ی سه‌وز پۆشینی زه‌وی (گۆل و گیا)، له‌راستیدا ئه‌و دوو وشه‌یه له‌رووی به‌کاره‌ینانه‌وه له‌ جێگه‌ی به‌کتر ناگونجیت، چونکه‌ سیفه‌تیان له‌گه‌ل به‌کتر جیاوازه، به‌لام شاعیر وه‌کو خواستن به‌کاریه‌یناوه بۆ زیاتر جوانکردنی شیعره‌که‌ی.

ئه‌نجام

هه‌رچه‌نده لادانی واتای له‌شیعره‌دا به‌ چه‌مک و زاراویه‌کی نوێ له‌ رخنه‌ی ئه‌ده‌بی داده‌نریت، به‌لام ئه‌م چه‌مکه هه‌ر له‌گه‌ل سه‌ره‌تای سه‌ره‌ه‌ل‌دانی کۆنترین ده‌قی شیعر تاوه‌کو په‌یدا بوونی شیعری نوێ وه‌کو په‌گه‌زێکی شیعری هه‌ر هه‌بووه، له‌ کۆی ئه‌و باب‌ه‌تانه‌ی له‌م توێژینه‌وه‌یه باسکراوه له‌سه‌ر هه‌ندی لادانی واتای له‌شیعری مینه جافدا گه‌یشته‌ینه‌ چه‌ند ئه‌نجامی گرنگ وه‌ک:

۱- له‌ لیکۆئینه‌وه‌ی شیعره‌کانی مینه جاف ئه‌وه‌مان بۆ ده‌رکه‌وت که هه‌ردوو جو‌ری لیکچواندن و خواستن وه‌کو دوو میکانیزمی لادانی واتای له‌ زۆربه‌ی ده‌قه شیعره‌کانیدا به‌کاریه‌یناوه.

۲- له‌سه‌ر ئاستی به‌کاره‌ینانی وشه‌، شاعیر توانیویه‌تی سه‌رکه‌وتوانه ئاو‌ر له‌ شیوه‌زاره‌کانی تری زمانی کوردی وه‌ک شیوه‌زاره‌کانی (هه‌ورامی، لو‌ری، جافی، گۆران) به‌داته‌وه، له‌هه‌مانکاتدا وشه‌ی زمانه‌کانی تری وه‌ک عه‌ره‌بی و فارسی تیکه‌لبکات له‌گه‌ل وشه‌ کوردیه‌کان و به‌جوانی پیکه‌وه‌یان بگونجینیت له‌ شیعره‌که‌یدا.

۳- ده‌رکه‌وت شاعیر له‌ هه‌ندی شو‌ین لادانی واتای زیاده‌گۆی به‌کاریه‌یناوه، که‌چی هه‌ندی کجار وایکردوو هه‌له‌ی رێنووسی له‌شیعره‌کانی دروستبکات، که ئه‌مه‌ش ئه‌رکی لیکۆله‌ری زیاتر قورسترده‌کات بۆ ده‌ستنی‌شانکردنی جو‌ره‌کانی لادان.

۴- شاعیر له‌به‌کاره‌ینانی هونه‌ری (پارادۆکس) دژه‌رۆ سه‌رکه‌وتوو بووه له‌ دارشتنی شیعره‌کانیدا به‌ به‌کاره‌ینانی بیرو وینه‌ی جیاواز و ده‌رخستنی باب‌ه‌تی رخنه‌ لیکراو، زۆر جوان به‌شیوه‌یه‌کی هونه‌ری ئه‌م شیوازه‌ی به‌کاریه‌یناوه.

۵- شاعیر جیا له‌به‌کاره‌ینانی ئه‌و هه‌موو هونه‌ره جوانه‌ی جو‌ره‌کانی لادانی واتای له‌ شیعره‌کانی توانیویه‌تی ئه‌و که‌لتوو‌ره‌ باوه‌ی کۆمه‌لگاش تێپه‌رینیت که‌ تایبه‌ت بووه به‌ژیانی خودی خو‌ی، چونکه‌ هه‌رچه‌نده شاعیر به‌کێک بووه له‌ نه‌وه‌ی به‌گزارده‌و

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

دهسترويشتوووه کانی ناوچهی گهرمیان. به لّام زۆرجار له شیعره کانی خوێ چواندوووه به ئازهل، خوێ وهك بهندهیه کی ئاسایی نیشانداووه له شیعره کانی.

لیستی سهراچاوهکان:

- ۱- اسماعیل، سعدون محسن (۲۰۱۸) الانزیاح فی شعر السیاب، الاردن، دارغیداء للنشر وتوزیع.
- ۲- بوودوخه، مسعود (۲۰۱۲) شیوازناسی و تایبه تمه ندییه کانی زمانی شیعریهت، وهرگیانی، سافیه محمه ده ئه حمه ده، سلیمانی.
- ۳- پارسا، سهید ئه حمه ده (۱۳۹۷) جوانکاری له ئه ده بی کوردیدا، سنه.
- ۴- پیرین، لۆرانس (۲۰۰۸) شیعر چییه؟، وهرگیانی ئه بوبه کر خوشناو، سلیمانی.
- ۵- جان کوهن (۱۹۸۶) بنیه اللغة الشعرية، ترجمة، محمد الوالی و محمد العمری بلقدیر، مغرب، دارتوالبقال للنشر.
- ۶- جان کوهن (۲۰۰۸) بنیاتی زمانی شیعر، وهرگیانی ئازاد عه بدول واحد و علی بهرزنجی، چاپخانه ی ئارابخا، که رکوک.
- ۷- چون کون (۲۰۰۰) النظرية الشعرية، ترجمه وتقديم وتعليق، احمد درویش، القايره، دارغریب للطباعة و النشر والتوزیع.
- ۸- الحدیثی، سعدون محسن (۲۰۱۹) الانزیاح فی شعر السیاب، الطبعة الاولى، دار غیداء للنشر والتوزیع، المملكة الاردنية الهاشمية.
- ۹- ههویز، ده ریا جه مال و نه ژاد تیفور عه ولّا (۲۰۲۴) چه ند لایه نیکی لادان وهك تایبه تمه ندی شیعر قوبادی جه لیزاده، گو فاری ئه کادیمیای کوردی، ژماره ۵۹.
- ۱۰- خال، شیخ محمد (۲۰۰۵) کۆبه رهه می خال، بهرگی سی یه م، هه ولیر، چاپخانه ی ئاراس.
- ۱۱- الدده، عباس رشید (۲۰۰۹) الانزیاح فی الخطاب النقدي و البلاغي عند العرب، الطبعة الاولى، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد، العراق.
- ۱۲- رزیک، بووعلام (۲۰۱۷) الخصائص الاسلوبية فی الشعر الروماني عند الاندلسيين، عصر الطوائق نموذجاً، رسالة دکترا، جامعة محمد بووصیاق، جزائیر.
- ۱۳- شمسیا، سرویس (۱۳۷۵هـ) کلیات سبک شناسی، چ ۴، فردوس، تهران.
- ۱۴- عبدالعزیز، ریم عذت (۲۰۱۸) الانزیاح الاسلوبی فی شعر المشقب العبدی، رسالة ماجستير، جامعة ال البيت، العراق.
- ۱۵- عه بدولّا، رۆژان نوری (۲۰۱۴) رۆلی میتافۆر له ده ولّه مه ند کردنی زماندا، نامه ی دکتۆرا، زانکۆی کۆیه.
- ۱۶- عه بدولّا، ئیدریس (۲۰۱۳) شیوازگه ری لادان، سلیمانی، چاپخانه ی له ریا.
- ۱۷- عه بدولّا، ئیدریس (۲۰۱۳) شیوازگه ری لادان، سلیمانی، چاپخانه ی له ریا.
- ۱۸- علی، تالیب حوسین (۲۰۱۱) واتا سازی، چ ۱، رۆژه لات، هه ولیر.

بعض الانحراف الدلالي في قصائد (مينة جاف)

- ١٩- كلثوم، بركاني (٢٠١٧) شعرية الانزياح في قصيدة الجزائرية المعاصرة (١٩٨٠-٢٠١٠)، رسالة دكتورا، جامعه العربي بن مهدي-ام البواقي.
- ٢٠- گهردي، عهزیز (١٩٧٩) رهوانیژی لهئدهبی کوردیدا، بهرگی سییه م.
- ٢١- لیژنه یهك (٢٠٢٢) ئینسکلۆپیدیای کوردو کوردستان، چاپی یه كه م، بهرگی سی یه م، سلیمانی، ریکخواوی زاست.
- ٢٢- مستهفا، سهرحه د حسین (٢٠٢٤) لادان له شیعی قوباد جه لیزاده، كه لار، و کتیبخانه ی خاك.
- ٢٣- المسدی، عبدالسلام (١٩٨٢) الاسلوب والاسلوبیه، طرابلس، طبعة الثالثة، دارالعربية الكتاب.
- ٢٤- مصطفی، محسین ئه حمه د (٢٠١٣) به هاری رهوانیژی، ههولیر، چاپخانه ی نارین.
- ٢٥- هه ژار، عبدالرحمن شرفکندی (١٣٨٤) هه نbane بۆرینه، فرهنگ کردی- فارسی، تهران، چاپخانه ی سروش.
- ٢٦- و غلیسی، یوسف (٢٠٠٧) مناهج النقد الادبی، الطبعة الاولى، جسر للنشر والتوزيع، الجزائر.
- ٢٧- ویس، احمد محمد (٢٠٠٥) الانزياح في منظور الدراسات الاسلوبية، بيروت، المؤسسة الجامعية للدراسات، للنشر وتوزيع.
- ٢٨- ئه حمه د، سافیه محه مه د (٢٠١٣) لادان له شیعی هاوچه رخی کوردیدا، ههولیر، چاپخانه ی حاجی هاشم.

List of sources:

- 1- Ismail, Saadoun Mohsen (2018) Expansion in Poetry Al-Siab, Jordan, Darghida for Publishing and Distribution.
- 2- Budukha, Massoud (2012) Style and characteristics of the language of poetry, translated by Safiya Mohammed Ahmad, Sulaimani.
- 3- Parsa, Sayed Ahmad (2018) Beauty in Kurdish Literature, Sanaa.
- 4- Pirin, Lawrence (2008) What is poetry?, translated by Abubakr Khoshnaw, Sulaimani.
- 5- John Cohen (1986) Foundation of Poetic Language, Translation, Mohammed Al-Wali and Mohammed Al-Omri Belqadir, Morocco, Dartwal Baqal Publishing House.
- 6- John Cohen (2008) The Construction of Poetic Language, translated by Azad Abdul Wahid and Ali Barzanji, Arabkha Printing House, Kirkuk.

- 7- Chun Kuin (2000) Poetic Theory, Translation, Presentation and Commentary, Ahmed Darwish, Cairo, Darghreb for Printing, Publishing and Distribution.
- 8- Al-Hadithi, Saadoun Mohsen (2019) Expansion in White Poetry, First Edition, Dar Ghida Publishing and Distribution, Hashemite Kingdom of Jordan.
- 9- Hawez, Darya Jamal and Nejad Tifur Awla (2024) Some Aspects of Deviation as Characteristics of Ghobadi Jalizadeh's Poetry, Kurdish Academy Magazine, No.
- 10- Khal, Sheikh Mohammed (2005) Khal Collection, Volume 3, Erbil, Aras Printing House.
- 11- Al-Dada, Abbas Rashid (2009) Al-Anziah fi al-Khattab al-Naqdi u al-Balaghi among the Arabs, first edition, Dar al-Shoun al-Thaqafiyah al-Aama, Baghdad, Iraq.
- 12- Riziq, Bouallam (2017) Style Characteristics in Romantic Poetry among the Andalusians, The Age of Types of Style, Doctoral Thesis, Mohamed Bousiaq University, Algeria.
- 13- Shamsia, Sarwis (1996) Cliat Style Science, Vol. 4, Ferdows, Tehran.
- 14- Abdul Aziz, Reem Ezzat (2018) Stylistic Expansion in Al-Abdi's Poetry, Master's Thesis, Al-Bait University, Iraq.
- 15- Abdullah, Rojan Nuri (2014) The role of metaphor in language enrichment, PhD thesis, Koya University.
- 16- Abdullah, Idris (2013) Deviation Methodology, Sulaimani, Laria Printing House.
- 17- Abdullah, Idris (2013) Deviation Methodology, Sulaimani, Leria Printing House.
- 18- Ali, Talib Hussein (2011) Meaning, Vol. 1, Rojhelat, Erbil.
- 19- Kulthum, Burkani (2017) Poetry of Expansion in Contemporary Algerian Poetry (1980-2010), PhD Thesis, Arab University Ibn Mahdi-Um Al-Buaqi.
- 20- Gardi, Aziz (1979) Rhetoric in Kurdish Literature, Vol.
- 21- Committee (2022) Encyclopedia of Kurdistan, 1st edition, 3rd volume, Sulaimani, Zast Organization.
- 22- Mustafa, Sarhad Hussein (2024) Deviation from Qubad Jalizadeh's poetry, Kalar, and Khak Library.
- 23- Al-Masdi, Abdul Salam (1982) Al-Aslub wa al-Aslubiya, Tripoli, third edition, Dar al-Arabiya al-Kitab.

- 24- Mustafa, Mohsin Ahmad (2013) Spring of Psychology, Erbil, Narin Printing House.
- 25- Hazhar, Abdulrahman Sharafkandi (2005), Hanbane Borina, Kurdish-Persian Dictionary, Tehran, Nature Printing House.
- 26- Waghlisi, Youssef (2007) Literary Criticism Methodology, First Edition, Courage for Publishing and Distribution, Algeria.
- 27- Weiss, Ahmed Mohammed (2005) Expansion in the Perspective of Style Studies, Beirut, University Institute for Studies, Publishing and Distribution.
- 28- Ahmad, Safiya Mohammed (2013) Deviation in Contemporary Kurdish Poetry, Erbil, Haji Hashim Printing House.

